

Радченко В. В.
кандидат економічних наук, професор кафедри економічної теорії
Інституту управління та економіки освіти Національного педагогічного
університету імені М. П. Драгоманова (м. Київ)

ЕКОНОМІЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА ЕКОНОМІЧНА ВЛАДА В УКРАЇНІ: СТРАТЕГІЯ ЗМІН

Україна знаходиться в постійному пошуку шляхів переходу на стабільні рейки розвитку. При цьому у суспільстві інтенсивно формується думка про всесильність реформ та недостатність попередніх змін. Нинішні реформатори значно переоцінюють сучасні соціально-економічні проекти. Продовження реформ розглядається, по-суті, як “новий старт” трансформацій.

На нашу думку, зміст нового реформаторського “піднесення” не можна визнати науково обґрунтованим. *По-перше*, не був зроблений ґрунтовний аналіз соціально-економічного розвитку економіки країни за попередні роки реформ, не виявлені основні прорахунки трансформаційного періоду, істинні причини затяжної депресії. *По-друге*, нова хвиля реформ будується на затратному варіанті економічного зростання, вона не підкріплюється інноваційною перебудовою матеріально-технічної бази суспільного виробництва, реальними програмами модернізації національної економіки. Сучасні реформи не стільки мобілізують ресурси розвитку країни, скільки перерозподіляють їх на користь крупного капіталу. *По-третє*, сучасне реформування економіки має яскраво виражений антисоціальний характер (ускладнення умов функціонування дрібного і середнього бізнесу, збільшення пенсійного віку працюючих, непродумане скорочення мережі лікарняних закладів, закриття так званих неперспективних шкіл та ін.). *По-четверте*, не можна визнати реальною оцінку стратегічного спрямування подальших реформ, поскільки в країні до цього часу не розроблена науково-обґрунтована стратегічна модель соціально-економічного розвитку, продовжується, як і в попередні періоди, орієнтація на ліберальну модель, корені якої знаходяться в дрібному товарному виробництві.

Відомо, що утвердження тієї чи іншої економічної форми життя створює об’єктивну основу для відповідних теоретичних узагальнень та висновків. Тобто, економічні теорії народжуються на реальному економічному ґрунті. Це *перший закон співвідношення економічної теорії та економічної практики – закон їх взаємовідповідності*. Другим законом є їх *невідповідність*, поскільки наука, визначаючи майбутнє економічної практики, обґрунтовує зміни та перспективи в економічному житті суспільства, на основі чого і виникає ситуація відставання економічної практики від розвитку теорії (невідповідність). Взаємодія цих двох законів зумовлює ступінь наукової обґрунтованості економічної практики [1, с. 28].

В Україні економічна практика з самого початку перехідного періоду обґрунтовується економічною теорією, сформованою в інших умовах і на основі

потреб ще так званого вільного, а, по-суті, стихійного ринку, який не відповідає вимогам високотехнологічного виробництва XXI століття. В країні склалась низькоефективна економічна система як результат, насамперед, необґрунтованих змін у відносинах власності, використання неосмисленої і руйнівної концепції приватизації, масштабного первісного нагромадження капіталу та неймовірного пограбування економіки в результаті роздержавлення та приватизації, суб'єктивістського підходу до формування економічної влади та економічної політики, необґрунтованого скорочення функцій держави в економічному та соціальному процесах.

Історичні передумови соціально-економічного розвитку країни, власний досвід трансформаційних перетворень, сучасний стан національної економіки та стратегічні завдання її розвитку вимагають зміни парадигми формування вітчизняної економічної системи. Нова парадигма має ґрунтуватися на принципах організованої і соціально спрямованої ринкової економіки, опиратися на багатогорменність відносин власності, розвинений державний сектор, сильні економічні функції держави.

Парадигма формування економічної системи, що пропонується для України, виходить із пріоритетів не дрібної приватної власності, а колективних форм, державної та корпоративної, між якими встановлюються стійкі вертикальні та горизонтальні зв'язки. По-суті, йдеться про модель системи, що виростає із рівня усупільнення виробництва, який втілює найновіші досягнення інформаційної ери.

Для реалізації нової парадигми економічної системи в Україні суспільству потрібно сконцентрувати зусилля навколо головних соціально-економічних ланок, через які будуть забезпечуватись докорінні якісні зміни в економічній системі і які мають стати основними стратегічними пріоритетами економічної політики держави. Такими ланками являються найактуальніші на сьогодні *ланки в системі відносин власності, що діалектично поєднані з відповідними ланками економічної влади в суспільстві.*

Обличчя всієї системи відносин власності і економічної влади в Україні має змінити *інтелектуальна власність*. Інститут інтелектуальної власності втілює в собі весь прогрес у продуктивних силах, який пов'язується із сучасною НТР: переходом до постіндустріального суспільства, інтелектуалізацією та інноватизацією економіки, зростанням ролі людського і соціального капіталу.

Розвиток корпоративної власності, на якій утверджується корпоративна влада і корпоративне управління. Сьогодні корпорації концентрують капітал у сфері передових технологій, стають центрами інноваційних змін.

Важливою ланкою реалізації нової парадигми є власність та економічна влада у сфері фінансів і грошового обігу. Об'єктами власності та фінансової влади є вартісні форми продукту і суспільного відтворення: гроші, фінанси, бюджет заощадження та нагромадження, фінансові трансформації (кредитування, інвестування, страхування) та ін. Для України надзвичайно актуальним є зміцнення державних фінансів, які б забезпечували потреби суспільного відтворення в модернізації економіки.

В утвердженні нової парадигми особливе значення для України має становлення соціально-економічних відносин та ефективної економічної влади у аграрному секторі економіки, де створюється основна частина продовольчого фонду країни – основи основ життя людей. В трансформаційний період в Україні відбулася необґрунтована деконцентрація сільськогосподарського виробництва, велика руйнація продуктивних сил. Виробництво в сільському господарстві втратило риси комплексності, підірвана галузь тваринництва, рослинництво розвивається на основі монокультури, зруйновані великі виробничі комплекси, типовим стало “вимирання” сіл. Нині першочерговим завданням в аграрному секторі є охорона прав суб’єктів власності на землю згідно Конституції України як об’єкта права власності Українського народу (стаття 13), недопущення впровадження інституту вільного ринку землі, спекулятивного, антинародного її використання.

Особливою ланкою в системі “власність – економічна влада”, здатною генерувати ростки нової парадигми соціально-економічного розвитку України, є державна власність і владні відносини, що впливають із економічних функцій держави. В концепції ліберальної моделі економічної системи економічна роль держави обмежується настільки, що постійно підривається принцип єдності суспільного відтворення, виникає глибока розбіжність економічних інтересів, економічний розвиток супроводжується довготривалими кризами. Проте, сучасне виробництво як високотехнологічне, наукоємне, інвестиційно об’ємне та екологічно спрямоване вимагає значної концентрації як фінансових, так і матеріальних ресурсів. Держава має виконувати функції економічного інтегратора, виходячи з інтересів всього суспільства.

Отже, стратегія змін економічної трансформації в Україні має врахувати вимоги економічних законів співвідношення економічної теорії і практики (законів “відповідності” і “невідповідності”), критичний аналіз соціально-економічного розвитку країни за попередні роки реформ. Висновки економічної науки і практики зводяться до того, що потрібно здійснити перехід до нової парадигми формування економічної системи України, стратегічним спрямуванням якої є якісна перебудова відносин власності і економічної влади в країні відповідно до потреб великого інтелектуалізованого виробництва, розширення економічних і соціальних функцій держави, створення економічних умов для утвердження соціально зорієнтованої економіки.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Радченко В. В.* Економічна теорія та економічна практика трансформаційного періоду України // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія № 18. Випуск 8. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. – 227 с.